

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
DOTYCZĄCY PODNIEBIEŃ TARASU BUDYNKU ARKADII
PRZY UL. RATAJCZAKA 44 W POZNANIU**

Opracowanie na zlecenie:

ZKZL Sp. z o. o.
Ul. Matejki 57
60-770 Poznań

Autor opracowania:

Konserwator Dziej Sztuki
mgr Katarzyna Michalak

SPIS TREŚCI

Lp.	Zawartość	Str.
1.	Przedmiot opracowania	3
2.	Podstawa opracowania	3
3.	Cel i zakres opracowania	3
4.	Zagadnienia historyczne	4
5.	Opis obiektu	4
6.	Stan zachowania i przyczyny zniszczeń	4
7.	Cel oraz założenia konserwacji i restauracji	5
8.	Program prac konserwatorskich i restauratorskich	5
9.	Zalecenia i uwagi konserwatorskie	7
11.	Dokumentacja fotograficzna	9
12.	Spis fotografii	13

1. Przedmiot opracowania

Przedmiotem opracowania jest: Program prac konserwatorskich dotyczący podniebień tarasu budynku Arkadii przy ul. Ratajczaka 44 w Poznaniu. Budynek pierwotnie został wzniesiony jako Teatr Miejski. Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej. A 218 z dnia 09.04.1979 roku i podlega ochronie konserwatorskiej.

2. Podstawa opracowania

Opracowanie powstało na zlecenie Zarządu Komunalnych Zasobów Lokalowych Sp. Z o. o. Z siedzibą w Poznaniu przy ul. Matejki 57.

Podstawą opracowania są:

- wizje lokalne,
- sporządzona dokumentacja fotograficzna,
- materiały źródłowe.

3. Cel i zakres opracowania

Celem opracowania jest ocena stanu zachowania podniebień tarasu budynku znajdujących się od strony ul. Św. Marcin w elewacji południowej oraz od Placu Wolności w elewacji wschodniej oraz zaproponowanie postępowania konserwatorskiego określającego sposób ich naprawy.

Zakres programu obejmuje następujące zagadnienia:

- opis budynku Arkadii wraz zagadnieniami historycznymi
- stan zachowania podniebień tarasu budynku wraz z fotografiami
- szczegółowy proponowany program prac konserwatorskich
- materiały i technologia wykonania.

4. Zagadnienia historyczne

Budynek Arkadii został wzniesiony w latach 1802 - 1804 według projektu Davida Gilly'ego i pełnił pierwotnie rolę teatru miejskiego z salą na około 800 miejsc. Budynek rozebrano w latach 1878 - 1879 i wybudowano obecny gmach w stylu klasycystycznym. Został on zaprojektowany przez Cäsara Stenzla. Obiekt został zmodernizowany przez Heinricha Hermanna. W teatrze gościło wiele wybitnych aktorów i muzyków m.in. Ferenc Liszt i Niccolò Paganini. Kiedy w Poznaniu stanął gmach Teatru Wielkiego, teatr na Placu Wolności przekształcono w kompleks biurowo-handlowy. W okresie międzywojennym w budynku znajdowała się kawiarnia „Arkadia” od której wzięła się obecna, zwyczajowa nazwa budynku. W 1927 roku znajdowało się w budynku studio rozgłośni Polskiego Radia, a pod koniec XX wieku istniało w nim kasyno.

5. Opis obiektu

Budynek Arkadii został wzniesiony w stylu klasycystycznym. Od strony ul. Św. Marcina oraz od Placu Wolności posiada tarasy wsparte na kamiennych kolumnach. Podniebienia tarasów posiadają dekoracje kasetonowe. Obiekt był poddany gruntownej konserwacji w ostatnim dziesięcioleciu. Niestety ze względu na zastosowaną współczesną, lekką technologię rekonstrukcji profili kasetonów oraz w wyniku nieszczelności tarasu profile te zaczęły odpadać.

6. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Czynnikiem nadrzędnie sprzyjającym niszczeniu obiektów architektury jest środowisko zewnętrzne tj. wiatr, zanieczyszczenia powietrza, duże wahania temperatury, a w szczególności woda, która może przenikać do wnętrza murów na wiele sposobów. W przypadku omawianych podniebień tarasu nadrzędnym czynnikiem niszczącym jest woda. Budynek Arkadii był poddany gruntownemu remontowi, jednakże ze względu na nieszczelność w obrębie tarasów i zaciekanie wody doszło do odspojień w obrębie kasetonów zdobiących podniebienia tarasu. Nie

są to pierwotne kasetony. Zostały one wykonane ze styropianu. Profile przyklejono a następnie pokryto zaprawami szpachlowymi i pomalowano. Pierwotnie profile kasetonów wykonane były z zaprawy, albo w technice profili ciągnionych in situ, albo wykonywanych w warsztacie i wklejanych na elewacji po odpowiednim zakotwieniu. Niestety w przypadku profili styropianowych nie zastosowano kotwień w wyniku czego poprzez wnikanie wody od góry przez taras spowodowało to m. in. odpadnięcie całego pola na osi wejścia do Empiku oraz częściowo w obrębie podcieni od strony Pl. Wolności. Szkodliwe oddziaływanie wody widoczne jest również w obrębie kamiennego belkowania tarasu oraz w obrębie pilastrów. Tam gdzie zacieka woda kamień uległ destrukcji, porastają go również mikroorganizmy. Tynki w miejscu zaciekania wody są spękanne, odspojone a powłoki malarskie łuszczą się. W obrębie kamienia i tynków widoczne są wysolenia.

7. Cel oraz założenia konserwacji i restauracji

Głównym założeniem i celem prac konserwatorskich dotyczących podniebień tarasu budynku Arkadii w Poznaniu będzie powrót do pierwotnej techniki i technologii wykonania kasetonów, odpowiednie ich zakotwienie oraz lokalna konserwacja tynków i kamienia w obrębie podcieni, które uległy zniszczeniu z powodu zaciekania i wnikania wody. Wszelkie prace należy wykonać po usunięciu przyczyn wnikania wody z powierzchni tarasu.

8. Program prac konserwatorskich i restauratorskich

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej stanu zachowania obiektu przed konserwacją. Szczegółowa dokumentacja fotograficzna powinna być także wykonywana w trakcie jego konserwacji. Każdy etap prac powinien być należycie udokumentowany.
2. Wykonanie dokumentacji rysunkowej i pomiarowej kasetonów w podniebieniach tarasu tak by móc je analogicznie odtworzyć.
3. Demontaż wszystkich profili wykonanych ze styropianu.
4. Wykonanie nowych profili w technice tradycyjnej, z zapraw sztukatorskich do wykonywania profili ciągnionych. Profile można wykonać in situ lub na

warsztacie i wklejać. Należy pamiętać o odpowiednim zaprojektowaniu i wykonaniu systemu kotwienia profili tak by uniknąć podobnej sytuacji w przyszłości - odpadania całych pól kasetonów. Podkreśla się, iż prace w obrębie podniebień mają jedynie sens gdy usunie się przyczynę wnikania wody z tarasu.

5. Usunięcie zdegradowanych, odspojonych od podłoża, zasolonych czy spękanych tynków w obrębie podniebień i podcieni.
6. Wykonanie dezynfekcji tynków w miejscach porastanych lub narażonych na porastanie przez mikroorganizmy poprzez spryskanie preparatem biobójczym.
7. Wykonanie impregnacji wzmacniającej oraz gruntującej w miejscach odsłoniętych przełamów tynków po skuciu. Proponuje się użycie preparatu krzemoorganicznego.
8. Wykonanie uzupełnień tynków zaprawą mineralną. Proponuje się zastosowanie gotowej zaprawy tynkarskiej wapienno-trasowej na zabytkowe podłoża – Optosan Trassputz firmy Optolith lub zaprawami renowacyjnymi, np.: zaprawą mineralną Sanova EinlagenTrassputz WTA firmy Baunit czy Optosan USP firmy Optolith. W przypadku większej polaci do rekonstrukcji najpierw należy wykonać obrzutkę szczipną.
9. Scalenie powierzchni tynków i kasetonów poprzez zatarcie tynkiem cienkowarstwowym, np.: Optosan Trassfeinputz firmy Optolith. Sposób zatarcia należy dopasować do oryginalnego.
10. Opracowanie kolorystyczne tynków i kasetonów w kolorystyce dopasowanej do istniejącej w obrębie elewacji budynku Arkadii.
11. Lokalna konserwacja piaskowca, który uległ zniszczeniom w obrębie podcieni polegająca na:
  1. Oczyszczenie powierzchni kamienia poprzez mycie parą wodną pod ciśnieniem, wspomagane chemicznym zmiękczeniem nawarstwień poprzez okłady z preparatu na bazie kwasu fluorowodorowego czy fluorowodoru amonu, np.: Alkutex Fassadenreiniger-Paste firmy Remmers.
  2. Przeprowadzenie zabiegu dezynfekcji mikrobiologicznej poprzez spryskanie suchego kamienia 1% roztworem alkoholowym preparatu Lichenicida 264 firmy Bresciani lub analogicznym środkiem.

3. Jeśli okaże się konieczne, wykonanie zabiegu impregnacji wzmacniającej piaskowiec hydrofilnym preparatem opartym na estrach kwasu krzemowego np. KSE 100 firmy Remmers.
  4. Uzupełnienie ubytków piaskowca pigmentową zaprawą mineralną służącą do napraw kamieni porowatych, firm takich jak Remmers czy Optolith lub zaprawą przygotowywaną indywidualnie na bazie wapna trasowego, cementu portlandzkiego białego oraz piasku kwarcowego o frakcji dostosowanej do piaskowca podbarwianą na kolor piaskowca sybkimi pigmentami.
  5. Mechaniczne obrobienie uzupełnień poprzez szlifowanie, cyzelowanie oraz nadanie odpowiedniej faktury.
  6. Ewentualne scalenie kolorystyczne uzupełnień z kamieniem poprzez rozmalowanie laserunkowymi farbami do kamienia Restauro Lasur firmy Keim.
  7. Hydrofobizacja preparatem krzemoorganicznym, np.: Funcosil SNL firmy Remmers.
12. Opracowanie dokumentacji powykonawczej z dokładnym opisem przeprowadzonych prac wraz z dokumentacją fotograficzną.

9. Zalecenia i uwagi konserwatorskie

1. Prace należy prowadzić pod nadzorem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki i właściwych służb konserwatorskich.
2. Po zakończeniu prac należy wykonać pełną dokumentację powykonawczą zgodnie z zaleceniem Ośrodka Dokumentacji Zabytków.
3. Nieodłącznym i częstym zjawiskiem przy renowacji zabytków architektury, w trakcie przeprowadzanych prac, jest występowanie problemów i zadań nie zawartych w programie konserwatorskim, należy je wówczas rozpatrzyć i podjąć decyzję dalszego postępowania wspólnie z Inwestorem, Miejskim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu i nadzorem autorskim i konserwatorskim.
4. Zaproponowane w niniejszym opracowaniu materiały i ich producenci podani zostali jako przykładowi, więc dopuszcza się zastosowanie innych materiałów,

lecz o równoważnych parametrach. Stosowane do prac materiały powinny posiadać atesty lub dopuszczenia do stosowania w zabytkach i odpowiadać obowiązującym normom.

5. Wszelkie zmiany w zakresie i sposobie prac konserwatorskich należy uzgadniać z Miejskim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu.

10. Dokumentacja fotograficzna

Fot. 1 Podniebienia tarasów z dekoracją kasetonową. Widoczny brak całego pola.

Fot. 2 Zbliżenie na pole kasetonów, które całe odpadło. Widoczne wysolenia w obrębie kamiennego belkowania.

Fot. 3 Zbliżenie na pole kasetonowe, które całe odpadło. Widoczny brak śladów po kotwieniu profili.

Fot. 4 Zbliżenie na pole kasetonowe, które zaczęło odpadać. Widoczny odsłonięty profil ze styropianu.

Fot. 5 Zbliżenie na zacieki, wysolenia i odspojenia powłok malarskich w obrębie tynków podcieni.

Fot. 6 Zbliżenie na wysolenia, zacieki i zabrudzenia w obrębie kamiennego detalu podcieni.

11. Spis fotografii

Fot. 1 Podniebienia tarasów z dekoracją kasetonową. Widoczny brak całego pola.

Fot. 2 Zbliżenie na pole kasetonów, które całe odpadło. Widoczne wysolenia w obrębie kamiennego belkowania.

Fot. 3 Zbliżenie na pole kasetonowe, które całe odpadło. Widoczny brak śladów po kotwieniu profili.

Fot. 4 Zbliżenie na pole kasetonowe, które zaczęło odpadać. Widoczny odsłonięty profil ze styropianu.

Fot. 5 Zbliżenie na zacieki, wysolenia i odspojenia powłok malarskich w obrębie tynków podcieni.

Fot. 6 Zbliżenie na wysolenia, zacieki i zabrudzenia w obrębie kamiennego detalu podcieni.